

Statens konstråd

Rättad version: Ny rapport visar: Stora brister i kunskap om förvaltning av byggnadsanknuten offentlig konst

Det finns stora brister i kunskap om förvaltning av så kallad byggnadsanknuten offentlig konst, konst som är beställd eller inköpt för permanent placering i offentlig miljö. Dessa brister borde åtgärdas snarast så att inte betydande kulturhistoriska och konstnärliga värden går förlorade. Detta har Statens konstråd kommit fram till i en ny rapport.

I maj 2017 antog riksdagen en proposition för en ny Kulturarvspolitik. I propositionens avsnitt Offentlig konst som kulturmiljö konstaterades att det är angeläget att stärka förutsättningarna för att bevara den byggnadsanknutna konsten från 1900-talet. I praktiken innebar det att regeringen lyfte fram detta område som en tidigare förbisedd del av konst- och kulturmiljöområdet.

Regeringen gav Statens konstråd i uppdrag att, i samarbete med Riksantikvarieämbetet, utreda behovet av kunskapshöjande åtgärder inom tillsyn och förvaltning av den byggnadsanknutna offentliga konsten. I propositionen framhölls även vikten av att göra en internationell jämförelse på området. Arbetet med utredningen inleddes 2018 och den 1 juni i år lämnades resultatet in i en rapport till regeringen.

I arbetet med utredningen kom det fram en rad intressanta slutsatser: Kunskapen för att kunna hantera byggnadsanknuten offentlig konst som en del av kulturarvet är i dag otillräcklig. Det finns bristande kunskapsöverföring mellan konst- och kulturmiljösektorn, vilket leder till att de samlade värdena i den byggnadsanknutna konsten inte blir tydliga. Därmed finns också risken att konsten kan gå förlorad vid exempelvis rivningar och ombyggnationer. En annan slutsats är att det finns en otydlighet kring vems ansvar det är och var gränserna går för tillsyn och förvaltning av den byggnadsanknutna offentliga konsten.

– Det som förvånade mig i utredningens resultat var att det krävs så pass många olika slags åtgärder, både kunskapshöjande och andra, om förutsättningarna för bevarande av offentlig konst som kulturarv ska kunna stärkas långsiktigt, säger Henrik Orrje, administrativ chef och ansvarig på Statens konstråd för arbetet med rapporten.

Statens konstråd har tillsynsansvar för de statliga fastighetsförvaltande myndigheterna (Statens fastighetsverk, Fortifikationsverket och Trafikverket), men ansvaret upphör om den byggnadsanknutna offentliga konsten övergår i ett statligt bolags ägo eller säljs till en privat aktör. Med andra ord har Statens konstråd förlorat förfoganderätten över merparten av den konst som ursprungligen var finansierad av statliga medel. I dag finns det begränsade möjligheter att med befintlig lagstiftning motverka skador och förluster av byggnadsanknutna offentliga konstverk som ägs av statliga bolag och övriga aktörer inom offentlig och privat sektor.

– I utredningsarbetet har vi gjort en grundlig analys av lagstiftningen inom området och resultatet visar tydligt att lagskyddet för merparten av de byggnadsanknutna offentliga konstverken i 1900-talets kulturmiljöer i Sverige är svagt, säger Henrik Orrje.

När man blickar utanför Sverige konstateras att den byggnadsanknutna offentliga konsten, till skillnad från i Sverige, utgör en etablerad del av kulturmiljöarbetet på nationell nivå. Så var fallet i de tillfrågade länderna; Finland, Norge, Frankrike, Tyskland samt England. I exempelvis England har man under många år arbetat med det moderna byggda kulturarvet och därmed uppnått en väl utvecklad helhetssyn på arkitektur, kulturhistoria och konst som därmed ses som en viktig tillgång i samhällsutvecklingen.

– Samarbetet med Riksantikvarieämbetets experter **Cathrine Mellander Backman** och **Lisa af Edholm** har varit väldigt viktigt för utredningens arbete och resultat. Nu är förhoppningen att rapporten kan leda till konkreta åtgärder som långsiktigt stärker skyddet av byggnadsanknuten konst i samhällets moderna kulturmiljöer, säger Henrik Orrje.

Fakta Rapport om Byggnadsanknuten offentlig konst som kulturarv /Så gick utredningen till

- Byggnadsanknuten offentlig konst är konst som är beställd eller inköpt för permanent, platsspecifik placering i offentlig miljö.
- Idag finns ca 1 600 byggnadsanknutna offentliga konstverk som är beställda och finansierade genom Statens konstråd och därtill finns ytterligare flera tusen byggnadsanknutna offentliga verk som är beställda och finansierade av kommuner och regioner samt privata fastighetsbolag.
- I Sverige kom den statliga satsningen på offentlig konst att institutionaliseras 1937 genom riksdagsbeslutet om enprocentregeln. Samma år grundades Statens konstråd, som kom att administrera de statliga ekonomiska medel för offentlig konst som regeln genererade i samband med statligt offentligt byggande.
- Rapporten baseras bland annat på en enkätundersökning med representanter från Finland, Norge, Frankrike, Tyskland samt England. I arbetet med att ta fram rapporten genomfördes också intervjuer med särskilt insatta personer inom området. Dessutom har en referensgrupp med sakkunniga knutits till utredningen. Därutöver har ett hundratal personer från områdena offentlig konst, kulturmiljö, universitet och högskola samt fastighetsägare och -förvaltare deltagit i utredningens workshops.

[Här kan du läsa rapporten *Byggnadsanknuten offentlig konst – Kunskapshöjande insatser för förvaltning av den offentliga konsten som del av kulturmiljön*](#)

För frågor om rapporten kontakta:

Henrik Orrje

Administrativ chef, Statens konstråd

henrik.orrje@statenskonstrad.se

08-440 12 93

På bilden: **Lars Millhagen**, *Utan titel* (1983). Byggnadsanknutet konstverk beställt för plan sju i Rosenbad (väntrum utanför statsministerns tjänsterum).

Lina Pihl

Pressansvarig Statens konstråd

lina.pihl@statenskonstrad.se

08-121 575 02